

8. YARGI PAKETİ KAPSAMINDA YAPILAN YENİ DÜZENLEMELER

Pelin Baysal & Ilgaz Önder

Bir önceki paketin yasalaşmasından bir yıl sonra, 8. Yargı Paketi de 12 Mart 2024 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yasalaşmıştır.¹

7. Yargı Paketi, diğer alanlarla birlikte medeni hukuk yargılamasına özel bir bölüm ayırmıştı. 8. Yargı Paketi, ya da resmi adıyla “7499 Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ise adında da anlaşılacağı üzere ceza hukuku yargılamasını ön plana almıştır. Ancak bunun yanında icra hukuku, medeni hukuk ve kişisel verilerin korunması gibi diğer alanlarla da önemli değişiklikler getirmiştir.

Bu değişiklikler Anayasa Mahkemesinin (“AYM”) kişi özgürlüğü, özel hayatın gizliliği ve mülkiyet hakkı gibi temel insan haklarını gözeterek verdiği iptal kararlarının gereğini yerine getirmek amacına da hizmet etmektedir.

Göze çarpan bir diğer değişiklik ise, yine AYM’nin iş yükünün büyük bir kısmını oluşturan, yargılamanın makul süreyi aşmasına dair şikayetlerle ilgilidir. İlgili değişiklik, yargılamanın makul sürede yapılmasını sağlamaya dönük değilse de ilgili mağduriyetlerin sembolik telafisinin daha pratik bir şekilde gerçekleşmesini amaçlamaktadır.

I. KANUN YOLU SÜRELERİNİN YEKNESAKLAŞTIRILMASI

a. İcra ve İflas Kanunu’ndaki değişiklikler

İcra ve İflas Kanunu’nda (“İİK”) öngörülen kanun yollarına başvuru süreleri yeniden düzenlenmiş ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda (“HMK”) öngörülen başvuru süreleriyle uyumlu hale getirilmiştir. Bu doğrultuda İİK’nın çeşitli hükümlerinde on gün olarak düzenlenmiş olan istinaf ve temyiz süreleri 2 haftaya çıkarılmıştır.

Söz konusu sürelerin başlangıç anı da tekrar ele alınmış ve artık kararın tefhim tarihi değil, gerekçeli kararın tebliği tarihi olarak belirlenmiştir.

İİK kapsamında yapılan bu değişiklikler 1 Haziran 2024 tarihinde yürürlüğe girecektir.

b. Ceza Muhakemeleri alanındaki değişiklikler

Hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün olan istinafa başvuru süresi, hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten itibaren iki hafta olarak değiştirilmiştir.

¹ Resmi Gazete 12.03.2024/32487.

İstinaf başvuru süresine paralel olarak, Ceza Muhakemesi Kanunu (“CMK”) 291(1) hükmünde yapılan değişiklikle temyize başvuru süresi de hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten itibaren iki hafta olarak düzenlenmiştir. Temyiz süresinin kararın tebliği ile başlayacağını düzenlenmesiyle birlikte CMK’nın 295. maddesi de yürürlükten kaldırılmıştır.

CMK’da yapılan bu düzenlemeler 1 Haziran 2024 tarihinde yürürlüğe girecektir.

II. TÜRK MEDENİ KANUNU KAPSAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

a. Kısıtlama Kararları Esnetilmiştir

Türk Medeni Kanunu’da (“TMK”) düzenlenen kısıtlılık hallerinden biri olan özgürlüğü bağlayıcı ceza maddesi, AYM kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

TMK’nın 407. maddesi bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı hapis cezası alan ergin kişilerin kısıtlanmasını öngörmekteydi. Bu da bu kişilerin, yasal temsilcisinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına girmesine ve evlenmek gibi medeni işlemleri yapmasına engel olmaktaydı.

İlgili maddeyi AYM, 23.03.2024 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere iptal etmişti.² İptal kararının gerekçesinde, kişinin yalnızca özgürlüğü bağlayıcı ceza almasının bir kısıtlama nedeni sayılmasının “özel hayatın gizliliğine” ve “mülkiyet hakkına” aykırı olduğu belirtilmişti.

AYM’nin bu kararı dikkate alınarak 8. Yargı Paketi ile maddede yeni bir düzenlemeye gidilerek, kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin kişilerin isteği üzerine kısıtlanacağı hükmüne yer verildi. Ancak kesinleşmiş hapis cezasının 5 yıl ve daha uzun olması halinde, kişinin isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi halinde kısıtlanması halen mümkündür.

Özgürlüğü bağlayıcı ceza nedeniyle kısıtlanan kişiler üzerindeki vesayetin sona ermesi halini düzenleyen TMK’nın 471. maddesinde de değişikliğe gidilmiştir. Bu kapsamda da ilgili kişinin üstün menfaati gözetilerek, uzun süreli hapis halinin sona ermesinden önce dahi kısıtlılığın kaldırılabilmesine imkân tanınmıştır.

Bu madde Resmî Gazetede yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir.

b. Kişinin Sağlık Kuruluşuna Yerleştirilmesinde Yeni İtiraz Prosedürü

TMK’nın 432 vd. hükümleri kişilerin akıl hastalığı, madde bağımlılığı ve bulaşıcı hastalık gibi sebeplerle özgürlüğünün kısıtlanmasının şartlarını ve usulünü düzenlemektedir. Bu kapsamda, resmi bir sağlık raporu alınabilmesi amacıyla, kişinin 20 günü aşmamak kaydıyla bir sağlık kuruluşuna yerleştirilmesi mümkündür. Ancak AYM bu düzenlemeyi “kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına” orantısız bir sınırlama getirdiği gerekçesiyle iptal etmişti.³

8. Yargı Paketi kapsamında maddede yeniden yapılan düzenleme ile sağlık kuruluşuna yerleştirilen kişinin, bu yerleştirme kararına karşı başvurabileceği yeni bir itiraz yolu öngörüldü. Buna göre, yerleştirme kararının derhal ilgiliye ve yakınlarına

² 22.03.2023 tarih ve 2022/105 E., 2023/54 K. sayılı AYM kararı.

³ 25.01.2023 tarih ve 2020/30 E., 2023/12 K. sayılı AYM kararı.

bildirileceği, ilgili ve yakınlarının bu karara karşı bildirimden itibaren on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği düzenlendi.

TMK’da yapılan değişiklikler Resmî Gazetede yayım tarihi olan 12.03.2024 itibariyle yürürlüğe girmiştir.

III. TAZMİNAT KOMİSYONUNUN GENİŞLETİLMİŞ YETKİLERİ

a. Uzun Yargılama Sürelerinden Doğan Tazminat İstemleri

Türkiye’de yapılan yargılamaların çoğunlukla makul sürede sonuçlanamaması önemli bir yargısal sorun oluşturmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (“AİHM”) bu konuda yapılan başvuruların azaltılması adına 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren, makul sürede sonuçlanmayan yargılamalar nedeniyle hak ihlali iddiasında olan kişilerin öncelikle AYM’ye başvurmaları zorunlu hale getirilmişti. Tahmin edilebileceği üzere AYM’nin iş yükü o tarih itibariyle sürdürülebilir olmaktan çıkmış ve yeni çözüm arayışına girilmiştir.

İlk adım olarak söz konusu başvuruların daha hızlı karara bağlanması için 05.04.2023 tarihinde AYM önünde derdest olan bu konudaki başvuruları inceleme görevi, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna devredilmiştir.

İkinci adım olarak, kabul edilen 8. Yargı Paketi ile AYM’nin iş yükü 10.03.2023 tarihinden sonra yapılan başvurulardan da arındırılmıştır. Bu konudaki başvurular artık doğrudan Tazminat Komisyonu’na havale edilecektir. Adı “Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Esasları Hakkında Kanun” olarak değiştirilen kanunla, mevcutta var olan tazminat komisyonun yetkileri genişletilmiş ve hak ihlali iddialarının birincil ve kolay erişilebilir bir muhatabı haline gelmiştir.

b. Koruma Tedbirlerinden Doğan Tazminat İstemleri

Yapılan değişikliklerle, Tazminat Komisyonunun yeni görevleri arasına 5271 sayılı CMK m. 141 hükmüyle öngörülen koruma tedbirlerinin kanuna aykırı olarak uygulanmasından doğan zararların giderilmesi de eklenmiştir.

Bu kapsamda, kişilerin yakalama, tutuklama ve yurt dışına çıkış yasağı gibi adli kontrol uygulamalarından doğan hak ihlalleri Tazminat Komisyonunun incelemesine tabi tutulacaktır.

Bu konuya ilişkin düzenlemeler Resmî Gazetede yayım tarihi olan 12.03.2024 itibariyle yürürlüğe girmiştir.

IV. 6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

a. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi Şartlarında Yeni Düzenleme

2016’da yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (“KVKK”) yeni yargı paketiyle değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikle özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesinin şartları genişletilmiştir.

Eski düzenlemeye göre, özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi, sadece ilgilinin açık rızası veya kanunda öngörülmesi halinde mümkün idi. Eğer bahsedilen veri kişinin sağlık ve cinsel hayatıyla ilgiliyse, bunların işlenmesinin şartları çok daha ağırlaştırılmıştı.

Kanun koyucunun Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nü dikkate alarak ihdas ettiğini belirttiği bu düzenleme uyarınca

- i. kişinin sağlık ve cinsel hayatıyla ilgili özel bir hükme yer verilmemiş;
- ii. kanunda açıkça öngörülen haller dışında, kişilerin beden bütünlüğünün korunması ya da sağlık hizmetlerinin planlanması gibi üstün bireysel ya da kamusal menfaatlerin de özel nitelikli verilerin işlenmesine gerekçe teşkil edebileceği belirtilmiştir.

“Sigortacılık, çalışma mevzuatı, iş sağlığı ve güvenliği ile sosyal hizmetler alanlarında sağlık verisine ihtiyaç duyulması” ile gerekçelendirilen bu değişikliklerin özel nitelikteki kişisel verilerin işlenmesini orantısız, keyfi ve denetime elverişsiz bir şekilde genişletiyor olmasından bahisle yoğun tartışmalara gebe olduğu görülmektedir.

Yürürlük tarihi olan 01.06.2024 tarihine kadar bu konu yeni düzenlemelerle daha da şekillenebilir.

b. Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması Usulündeki Değişiklikler

KVKK 9. maddesinde yapılan yeni düzenlemeyle, kişisel verilerin yurt dışına aktarımının ticari hayattaki uygulamaya uygun hale getirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda ilgili değişiklikte Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Avrupa Birliği dışına veri aktarımını düzenleyen hükümler benimsenmiştir.

Kanunun “Kabahatler” başlıklı 18. maddesine yapılan ekleme ile ilgili yükümlülüklerle aykırı davranılması halinde idari para cezası öngörülmüş ve Kurulca verilen idari para cezalarına karşı idare mahkemelerinde dava açılabileceği düzenlenmiştir.

KVKK kapsamında yapılan değişiklikler 01.06.2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecektir. Ancak 9. maddenin değiştirilmeden önceki birinci fıkrası 01.09.2024 tarihine kadar uygulanmaya devam edecektir.⁴

V. TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Cezaların caydırıcılığının artırılması ve suçların önlenmesi amacıyla, 8. Yargı Paketi ile Türk Ceza Kanunu'nda (“TCK”) yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda,

- i. AYM kararları⁵ da dikkate alınarak “örgüt adına işlenen suç” ile “örgüte üye olma” suçu birbirinden ayrılmış ve örgüt adına suç işlemenin yaptırımını ağırlaştırılmıştır (TCK m. 220(6), m. 314).
- ii. Adli para cezaları artırılmıştır (TCK m. 52).

Diğer bir yandan, 8. Yargı Paketi ile AYM kararları da dikkate alınarak, yargılama usullerinin kişilerin adil yargılanma haklarını ihlal etmesini önleyecek ya da bu ihlalleri kısmen de olsa telafi edecek düzenlemeler getirilmiştir. Bu kapsamda,

- i. Yukarıda da değinildiği gibi, kişilerin haksız adli kontrol uygulamalarından dolayı Tazminat Komisyonuna başvurmalarının önü açılmış,

⁴ KVKK m. 9(1)'in değiştirilmeden önceki metni şu şekildedir: “Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın yurt dışına aktarılamaz.”

⁵ 26.10.2023 tarih ve 2023/131 E., 2023/183 K. sayılı AYM kararı.

- ii. Sanık aleyhinde verilen hükmün hukuki sonuç ve etkilerini (kanun yoluna başvurma imkanı dahil) ortadan kaldırmaya yarayan “hükmün açıklanmasının geriye bırakılması” prosedürü, mahkeme nezdinde sanık aleyhine bir önyargı oluşturmayacak ve masumiyet karinesini zedelemeyecek şekilde yeniden şekillendirilmiş,⁶
- iii. Kovuşturma sırasında kaçak durumda olan sanığın suç işlediğini gösterecek şekilde herhangi bir hüküm verilmesi engellenmiş,⁷
- iv. İki yıl ya da daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulanan ve duruşma olmaksızın da görülebilecek basit yargılama usulüne tabi yargılamalarda verilen kararlara yapılan itirazların kararı veren mahkemeden başka bir mahkeme tarafından değerlendirilmesi sağlanmıştır.⁸

Ayrıntılı bilgi için iletişime geçin:

Pelin BAYSAL
pelin@baysaldemir.com

Ilgaz Önder
ilgaz@baysaldemir.com

⁶ 01.06.2023 tarih ve 2022/120 E., 2023/107 K. sayılı AYM kararı.

⁷ 22.03.2023 tarih ve 2022/145 E., 2023/59 K. sayılı AYM kararı.

⁸ 22.06.2023 tarih ve 2020/79 E., 2023/113 K. sayılı AYM kararı.